

ΣΥΛΛΟΓΗ

ΑΡΧΑΙΩΝ ΕΛΛΗΝ. ΠΑΡΟΙΜΙΩΝ

Μετ'

Επεξηγήσεως αὐτῶν, καὶ τῶν περιστάσεων
ἐξ ὧν ἐπήγασαν.

ὑπὸ

ΤΗΛΕΜΑΧΟΥ ΣΟΥΛΑ-ΙΔΟΠΟΥΛΟΥ

ΔΕΥΚΑΔΙ

ΤΥΠΟΓΡΑΦΕΙΟΝ Ο «ΦΟΙΝΙΞ»

ΕΠΥΡΙΔΩΝΟΣ ΜΟΥΡΜΟΥΡΑ

1885

ΓΙΑΚΩΒΑΤΕΙΟΣ

ΔΗΜΟΣΙΑ ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ
ΜΟΥΣΕΙΟ ΛΗΣΟΥΡΙΟΥ

Τ ᾠ

Αξιολύμῳ καὶ γεραρῳ Γυμναστάρχη
Κυρίῳ Πέτρῳ Βρυώνῃ

Τεκμήριον ἀγάπης καὶ ἀφοσίωσης

Ὁ συλλέξας

ἀνάτιθῆσι

ΙΑΚΩΒΑΤΕΙΟΣ

ΔΗΜΟΣΙΑ ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ
ΜΟΥΣΕΙΟ ΛΗΞΟΥΡΙΟΥ

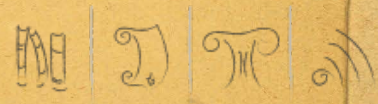

Ἄξιος τοῦ Πέπλου

Μία ἐκ τῶν λαμπροτέρων ἑορτῶν τῆς Ἀρχαιότητος ἦτο τὰ γνωστὰ Παναθηναῖα, ἅτινα διαιρούμενα εἰς μικρὰ καὶ μεγάλα ἐτελοῦντο τὰ μὲν πρῶτα τὴν 20ην τοῦ Σκιρροφοριῶνος, ἤτοι τὴν 17ην Μαΐου ἀνὰ δύο ἔτη· τὰ δὲ μεγάλα τὴν 28ην τοῦ Ἐκατομβαιῶνος, ἤτοι τὴν 5ην Αὐγούστου κατὰ πέντε ἔτη. Εἰς ταῦτα δὲ ἐγένοντο τρεῖς ἀγῶνες εἰς τρεῖς ἡμέρας· καὶ κατὰ μὲν τὴν πρώτην ἐτελεῖτο ἡ Δαδοφορία, τὴν δευτέραν ὁ ἀγὼν τῆς μουσικῆς καὶ εὐανδρείας καὶ τὴν τελευταίαν ἡ τοῦ Πέπλου μεγάλη Λιτανεία.

Ἦτο δὲ ὁ πέπλος εἶδος φορέματος, λευκόν, πλατὺ ἀνευ χειρίδων μὲ τὸν ὁποῖον ἐκάλυπτον τὸ ἄγαλμα τῆς Ἀθηνᾶς. Εἶναι ἀξιοσημείωτος ὁ τρόπος καθ' ὃν κατασκευάζετο ὁ πέπλος οὗτος· περὶ τὰ τέλη τοῦ Νοεμβρίου (τῆ 13 Πυανεψιῶνος) ἐξελέγοντο αἱ πλέον εὐγενεῖς παρθένοι τῶν Ἀθηναίων, ὅπως ὑφάνουν καὶ κατασκευάσωσι τὸν ἱερὸν τοῦτον Πέπλον ἐπὶ τοῦ ὁποῖου ἐκέντουν τὴν Ἀθηνᾶν κατὰ τῶν γιγάντων πολεμοῦσαν, τὸν Δία, τὸν Ἡρακλῆ καὶ τινὰς Ἡρώων καὶ ἀνδρας μεγαλοπρεπεῖς κατὰ τὸ σῶμα, ἐξ οὗ προῆλθεν ἡ παροιμία «Ἄξιος τοῦ πέπλου». Ὡσαύτως δηλ. ἔβλεπον ἀνδρα ἐμπνέοντα σεβασμὸν ἅμα καὶ θαυμασμὸν ἔλεγον περὶ αὐτοῦ οὗτος εἶναι ἄξιος τοῦ πέπλου· τουτέστιν, ἵνα κεντιθῇ ἐπὶ τοῦ ἱεροῦ ἐκείνου ὑφάσματος. Καθὼς

Ἄξιος τοῦ Πέπλου
ἡ τοῦ Πέπλου μεγάλη
Λιτανεία

ΙΑΚΩΒΑΤΕΙΟΣ
ΔΗΜΟΣΙΑ ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ
ΜΟΥΣΕΙΟ ΛΗΞΟΥΡΙΟΥ

ὁ Ἀριστοφάνης λέγει «Εὐλογῆσαι βουλόμεθα τοὺς πατέρας ἡμῶν ὅτι ἄνδρες ἦσαν τῆς δε γῆς ἀξιοὶ καὶ τοῦ πέπλου».

—ο—

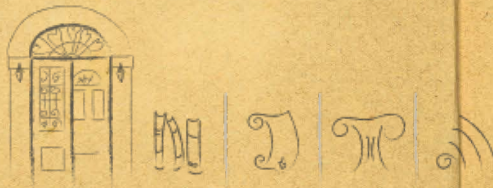
2) Ἀνίπτοις χερσίν

ἢ

Ἀνίπτοις ποσίν

Εἰς τὰς δημοσίας τελετὰς καὶ θυσίας τῶν Ἀρχαίων ἦτο ἀπηγορευμένον τὸ νὰ προσφέρῃ τις θυσίαν ἂν πρό τινων ἡμερῶν δὲν ἐκαθαρίζετο· λέγοντες δὲ προκάθαρσιν δὲν ἐννόουν τὴν ἐξωτερικὴν μόνον διὰ πλύματος κάθαρσιν, ἀλλὰ καὶ τὴν ἀποχὴν πάσης σαρκικῆς ἡδονῆς καὶ παντός ἄλλου εἶδους ἐγκλήματος.

Οἱ προσερχόμενοι εἰς τὰς θυσίας ἄνευ τῆς ἀνωτέρω καθάρσεως ἐνομίζοντο βέβηλοι, ὅθεν ἐξῆλθεν ἡ παροιμία «Ἀνίπτοις χερσίν ἢ ἀνίπτοις ποσίν» ἀποδιδόμενη εἰς τοὺς κακοήθεις καὶ μὴ φυλάττοντας οὐδένα ἀνθρώπινον καὶ θεῖον θεσμόν.

3) Ἀφ' Ἑστίας ἄρχου

ἢ

Ἀφ' Ἑστίας ἄρχεσθαι

Οἱ ἀρχαῖοι Ἕλληνες πρὶν ἢ ἀρχίσωσι κατὰ τὰς ὥρας τῶν συμποσίων νὰ τρώωσι, προσέφερον μέρος τῶν ἐπὶ τῆς τραπέζης εἰς θυσίαν πρὸς τὴν Ἑστίαν τὴν ὁποίαν ἐθεώρουν ὡς ἔφορον Θεᾶν τοῦ οἴκου. Ὅθεν ἐξῆλθεν ἡ παροιμία· δηλαδή καθὼς πρὸ τῆς ἀρχῆς τοῦ γεύεσθαι χρεωσθεὶ νὰ προσφέρῃ τις θυσίαν εἰς τοὺς Θεοὺς, οὕτω καὶ πρὸ τῆς ἀρχῆς ἐκάστου ἔργου ἔπρεπε νὰ ἐπικαλεῖται τὸ θεῖον.

—ο—

4) Ἀττικηρῶς ζῆν

Τοσοῦτον οἱ ἀρχαῖοι Ἀθηναῖοι ἦσαν λιτοὶ τὴν τράπεζαν ὥστε οὔτε τὰ πολυποίκηλα φαγητὰ, οὔτε οἱ ἐμπειρότεροι μάγειροι εἶχαν ὑπόληψιν παρ' αὐτοῖς ὡς βεβαιουσι τὰ ἐξῆς χωρία τὸ παρά τὸν Ἀθήναιον Σαμείου τοῦ Λιγκέως λέγοντος

» Μάγειρ, ὁ θύων ὁ δειπνίζων τ' ἐμέ

» Ῥόδιος, ἐγὼ δ' ὁ κεκλημένος Πέρινθιος
 » Οὐδέτερος ἡμῶν ἤδεται τοῖς Ἀττικοῖς
 » Δείπνοις, ἀηδία γὰρ ἐστὶν Ἀττικῇ.
 Καὶ ἐκ τῆς ἀπαντήσεως τοῦ Ἀττικοῦ παρασίτου
 Δρομαίου ἐρωτηθέντος

» Πότερον τὰ ἐν Χαλκίδι δεῖπνα, ἢ τὰ ἐν Ἀττι-
 » κῇ εἰσὶν ἡδονικώτερα; Τὸ προοίμιον τῶν ἐν Χα-
 » λκίδι, εἶπε, νικοῦσιν ἅπασαν τὴν παρασκευὴν τῶν
 » ἐν Ἀττικῇ ».

Ἐκ ταύτης ὅθεν τῆς Ἀττικῆς λιτότητος ἐξῆλθεν
 ἡ παροιμία Ἀττικηρῶς ζῆν· ἐπὶ τῶν λιτῶς γενο-
 μένων.

—o—

5) **Ἀρειοπαγίτου σιωπηλότερος**

ἢ

Ἀρειοπαγίτου σεγανότερος

Ἔθος ἦτο παρὰ τοῖς ἀρχαίοις Κριταῖς τοῦ ἀνω-
 τάτου Δικαστηρίου Ἀρείου Πάγου νὰ μεταβαίνωσιν
 εἰς αὐτὸ μὲ ἄκραν σιωπὴν καὶ σοβαρότητα ὅπερ ἐ-
 δήλου τὴν συναίσθησιν τῶν σπουδαιοτάτων ἀντικει-
 μένων ἃ ἔμελλον νὰ κρίνωσι· τὴν συναίσθησιν ταύ-

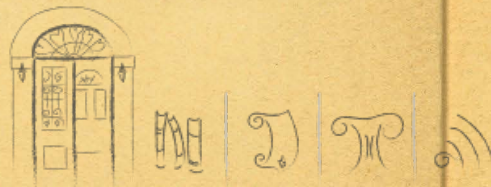
τὴν ἐπιβεβαιοῖ καὶ τὸ ἐξῆς, ὅτι τὰς περὶ φόνου καὶ
 ὀρθοσκείας ὑποθέσεις ἐκρινόν εἰς ἀσκητὴν τόπον καὶ
 ἐπὶ Θεῶν μάρτυρι· ὅθεν ἐξῆλθε καὶ ἡ παροιμία
 « Ἀρειοπαγίτου σιωπηλότερος ἢ
 σεγανότερος » ἐπὶ τῶν ἐμβριθῶν καὶ μὴ ἐπι-
 πολαιῶς ἐξεταζόντων τὰ διάφορα ἀντικείμενα.

—o—

6) **Ἀκαπνα αἰεὶ αἰοῖδοι θύουσι**

Οἱ ἀρχαῖοι εἶχον τριῶν εἰδῶν συμπόσια· πρῶ-
 τον τὴν Εἰλαπίνην ἐλέγετο δὲ οὕτως ἐκεῖνο τὸ
 συμπόσιον ὅπερ ἔκαμνέ τις εἰς ἑορτὴν τινα ἢ πα-
 νήγυριν πρὸς περιποίησιν τῶν φίλων του ὡς γίνε-
 ται καὶ τὴν σήμερον. Δεύτερον τὸ ἐράνου συμπό-
 σιον ὅπερ ἐγένετο προσφέρων ἕκαστος τῶν θιασω-
 τῶν τὸ ἀνάλογον, καὶ τρίτον τὸν γάμον.

Ἐπειδὴ δὲ εἰς τὸ Ἐράνου συμπόσιον οἱ τραγω-
 διζαὶ καὶ οἱ λαλιζαὶ τῶν ὀργάνων δὲν συνέβαλ-
 λον ἦτοι δὲν ἐπλήρωνον μὴδὲν, ἐκαλοῦντο ὡς ἐκ
 τούτου ἀσύμβολοι· ἐκ τούτου δὲ ἐξῆλθεν ἡ περὶ
 τῶν τραγωδῶν παροιμία « Ἀκαπνα αἰεὶ αἰοῖδοι θύ-
 ουσι » δηλ. κάμνουσι θυσίας χωρὶς καπνόν, τουτέστιν
 ἐπειδὴ δὲν προσέφερον δὲν μετέχουσι τοῦ ἐκ τῶν
 θυμάτων ἐξερχομένου καπνοῦ. Ἐφαρμόζετο δὲ ἡ

παροιμία κατόπιν μεταφορικῶς εἰς τοὺς εἰς τὰ συμπόσια ἀναιδῶς προσκολλομένους ἀνευ τῆς ἀναλόγου καταβολῆς καὶ προσκλήσεως.

—ο—

7) Ἀκλητοὶ κωμάζουσι εἰς φίλους φίλοι.

Ὅστις ἀκάλεστος ἐπήγαινε εἰς τι συμπόσιον ἀν δὲν ἦτο συγγενῆς ἢ στενός φίλος, ἐκαλεῖτο παράσιτος ἢ μῦια, δηλαδὴ ἀδιάκριτος καθότι παρεκάθητο εἰς τὰς τραπέζας ὡς τὸ γνωστὸν αὐτὸ ζώφιον τὸ ὁποῖον ἐδώθεν διώχνεις καὶ ἐκεῖ καθίζει· εἰρωνευόμενοι δὲ τοὺς τοιούτους ἔλεγον τὴν παροιμίαν Ἀκλητοὶ κωμάζουσι εἰς φίλους φίλοι.

—ο—

8) Γλαυῆ ἵπταται

Ἡ Γλαυῆ ἐλαμβάνετο παρ' ὅλοις τοῖς Ἕλλησιν ἐπὶ κακοῦ ὀλιγοῦ ὡς πανῦν παρὰ τοῖς Ἀ-

θηναίους ὁμως τουναντίον, ἡ Γλαυῆ ἦτο τὸ τῆς Ἀθηναῆς πτηνὸν καὶ σύμβολον τῆς σοφίας. Ταύτην εἰς τὰς σημαίας ἐκέντουσαν καὶ εἰς τὰ νομίσματα ἐχάραττον· ὁσάκις δὲ ἐβλεπον ἐπιχειρήσιν μετὰ χρηστής καὶ ὠφελίμου ἐλπίδος ἔλεγον τὴν παροιμίαν Γλαυῆ ἵπταται.

—ο—

9) Ἐν Καρὸς μοίρα

Καρὸς τοῦ Καρὸς καλεῖται ὁ κάτοικος τῆς Καρίας. Ἐπειδὴ δὲ οἱ δοῦλοι ἦτοι τὰ ἀνδράποδα τῶν ἀρχαίων Ἑλλήνων ἐφέροντο ἀπὸ τὴν Σκυθίαν (Βουλγαρίαν) καὶ πρὸ πάντων ἀπὸ τὴν Καρίαν, ὁσάκις ἤθελον νὰ δηλώσωσι ὅτι ζητίσθαι ἀθλιῶς ἀνευ ἀρχῶν καὶ θελήσεως, ἔλεγον περὶ αὐτοῦ Ἐν Καρὸς μοίρα τοῦτέστιν ἀπολαμβάνει τύχην Καρὸς, ἦτοι ἀνδραπόδου.

—ο—

10) Εἰς βάραθρον

Βάραθρον ἦτο λάκκος τις βαθύς ἔχων εἰς τὰ

ΙΑΚΩΒΑΤΕΙΟΣ

ΔΗΜΟΣΙΑ ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ
ΜΟΥΣΕΙΟ ΔΗΞΟΥΡΙΟΥ

πλάγια καὶ βάσιν διαφόρους πασσάλους καὶ σίδη-
ρα ὀξέα, ἔνθα ριπτόμενος ὁ καταδικαζόμενος ἀπέ-
θνησκε ἀθλίως. Ἐκ τούτου λοιπὸν ὅταν ἤθελον νὰ
δηλώσωσι ὅτι τις ἦτο κακοῦργος καὶ φαυλόβιος
ἀπέδιδον εἰς αὐτὸν τὴν παροιμίαν εἰς βάραθρον,
ἦτοι ἄξιός νὰ ριφθῆ ἔντός τοῦ ἄνω εἰρημένου
λόγκου.

—ο—

11) Εἰς Τροφωνίου μεμάντευται

Τροφώνιος τις διὰ τὴν ἄκραν δοξομανίαν κα-
τασκευάσας παρὰ τὴν ὄχθην τοῦ ποταμοῦ Ἐρκίνα
ἐν Λεβαδείᾳ οἰκίσκον ἐκλείσθη ἔντός αὐτοῦ ὅπως
δίδη ἐκεῖθεν χρησμούς περὶ τῶν μελλόντων.

Εἰς ἐποχὴν δὲ μεταγενεστέραν ὅτε τὸ μαντεῖον
τοῦτο εἶχε λησμονηθῆ καὶ παρασιωπηθῆ, ἐπισυμ-
βάσης εἰς Βοιωτίαν ἀνομβρίας διαρκεσάσης ἐπὶ δύο
χρόνους ἐρωτηθὲν τὸ μαντεῖον τῶν Δελφῶν περὶ
ταύτης ἀπήντησε νὰ προστρέξουν εἰς τὸ μαντεῖον
τοῦ Τροφωνίου.

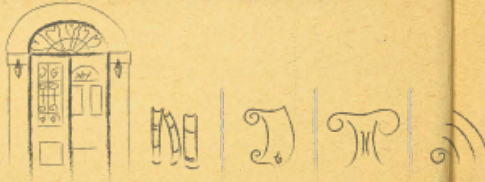
Σταλέντων πρέσβειων εἰς Λεβαδείαν πρὸς ἀνεύρε-
σιν τούτου Σάων τις καλούμενος ἀνεκάλυψε αὐτὸ
ἐκ πλήθους μελισσῶν ὅπερ ἐξήρχετο ἐκ σπηλαίου
τινὸς ἔνθα μεταβάς ἀνεῦρεν αὐτὸ καὶ ἔλαβε χρη-

σμόν. Οἱ καταβαίνοντες εἰς τὸ σπήλαιον ἐν ᾧ ἦτο
τὸ μαντεῖον ἐβλεπον τόσα θαυμασὰ καὶ τρομερὰ
πράγματα ὥστε εἰς τὸ ἐπίλοιπον τῆς ζωῆς των ἔμε-
νον σκυθρωποὶ καὶ μελαγχολικοὶ ὅθεν ἐξῆλθεν ἡ
παροιμία Εἰς Τροφωνίου μεμάντευται
ἐφαρμοζομένη εἰς τοὺς φύσει σκυθρωποὺς καὶ με-
λαγχολικοὺς, ὅτι δηλ. εἶναι τοιοῦτοι ὡσὰν νὰ κα-
τέβησαν εἰς τὸ εἰρημένον μαντεῖον.

—ο—

12) Ἐνδον γυναικῶν καὶ παρ' οἰκέταις λόγος

Οἱ ἀρχαῖοι συνήθιζον νὰ κλείωσι τὰς ἑαυτῶν
γυναῖκας· ἐπειδὴ ὅμως πολλοὶ αὐτῶν ἦσαν τοσοῦ-
τον ζηλότυποι ὥστε ὄχι μόνον δὲν ἄφεινον τὰς γυ-
ναῖκας νὰ ἐξέρχωνται τῆς οἰκίας, καὶ ἀπηγόρευον
αὐταῖς πᾶσαν συγχωριανίαν, ἀλλὰ καὶ ὅταν ἐξήρχον
το τὰς ἐκλείων καὶ ἐσφράγιζον τὰς κλείς τῶν θυ-
ρῶν, ἀφείνοντες προσέτι πρὸς ἐπιτήρησιν οἰκέτας
(ὕπηρετας) ὅπως αὐστηρῶς ταύτας ἐπαγρυπνῶσιν
ἐξ οὗ ἐξῆλθε καὶ παροιμία Ἐνδον γυναικῶν
καὶ παρ' οἰκέταις λόγος ἐπὶ τῶν προ-
φασίζομένων ὅτι σπουδαία τις ἀσχολία τοὺς ἐμπό-

ΙΑΚΩΒΑΤΕΙΟΣ
ΔΗΜΟΣΙΑ ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ
ΜΟΥΣΕΙΟ ΛΗΘΟΥΡΙΟΥ

διζε πρὸς ἐκτέλεισιν τῆς δοθείσης παραγγελείας ἢ ὑποσχέσεως.

—ο—

13) Ἐχειν τὰς ἀνδραποδώδεις ἐπὶ τῆς ψυχῆς τρίχας

Οἱ ἀρχαῖοι ἔχειρον τοὺς δούλους πρὸς διασολὴν τῶν ἐλευθέρων· τὸ τοιοῦτον κούρευμα ὠνομάζετο θριξ ἀνδραποδώδης, ὅθεν καὶ ἡ ἀνωτέρω παροιμία ἐφαρμοζομένη ἐπὶ τῶν ἀνοήτων δηλ. καθὼς οἱ δούλοι εἶχον κεκομμένας τὰς τρίχας τῆς κεφαλῆς, οὕτω καὶ αὐτοὶ τὰς δυνάμεις τῆς ψυχῆς.

—ο—

14) Κινεῖν τὸν Ἀνάγυρον

Ἀνάγυρος εἶναι φυτὸν δυσῶδες ὀμοιάζον μὲ τὴν λιγαριάν ὅπερ κόνιζαν ἢ ἀκόνιζον σήμερον καλοῦσι.

Ὅσακις ἔλεγέ τις καὶ ἐπανελάμβανε ὀμιλίαν δυναμένην νὰ σπείρη σκάνδαλα ἢ νὰ ὑπενθυμίση ἔχ-

θραν παλαιὰν μεταξὺ δύο προσώπων, διακόπτοντες αὐτὸν οἱ ἀρχαῖοι ἔλεγον μὴ κίνει τὸν Ἀνάγυρον.

Ὅμοια μὲ τὴν καθ' ἡμᾶς ὅσο τ' ἀνακατώνεις τόσον βρωμοῦσε.

—ο—

15) Θύραζε Κᾶρες οὐκ ἔτ' ἀνθεστήρια

Ἀπὸ τῆν 11 μέχρι τῆς 14 τοῦ μηνὸς Ἀνθησεριῶνος (Φεβρουαρίου) ἐτελεῖτο ἡ μεγάλη καὶ λαμπρὰ ἑορτὴ τὰ «ἀνθεστήρια». Καὶ ἐν μὲν τῇ πρώτῃ ἡμέρᾳ ἐτελεῖτο ἡ λεγομένη Πιθογία (ἀπὸ τοῦ πίθους καὶ οἴγειν, ἀνοίγειν) ἐν τῇ δευτέρᾳ ἡ Χόες καθότι ἐν ταύτῃ ἔπινεν ἕκαστος πολίτης ἐκ τοῦ ἰδίου οἴνου μίαν Χόην (ἀγγεῖον πήλινον). Τὴν τρίτην ἡμέραν ἐτελεῖτο ἡ λεγομένη Χύτραι, ἐπειδὴ κατὰ ταύτην ἐγέμιζον μίαν Χύτραν ἐκ πάντων τῶν σπορίμων (ὡς τὴν σήμερον τὰ πολυσπόρια) καὶ τὴν ἔθετον εἰς τὴν ἀγοράν. Κατὰ ταύτην τὴν ἡμέραν ἐτελοῦντο ἀγῶνες καὶ κωμῳδαί, καὶ ὁ νικῆσας δούλος ἐγένετο πολίτης. Εἰς τὰς τρεῖς ταύτας ἡμέρας οἱ δούλοι ἐφέροντο ὡς ἐλεύθεροι πρὸς τοὺς κυρίους

των ἐπειδὴ ἔτρωγον, ἐπινον, καὶ ἐπαιζον ἀνυποσώ-
λως ἔμπροσθέν των.

Τὴν δὲ τετάρτην τὴν αὐγὴν οἱ αὐθένται ἐφώνα-
ζον **Θύραζε Κᾶρες οὐκ ἔτ' ἀνθεσῆ-
ρια**. Τούτέσιν (ἐξω τῶν θυρῶν) εἰς τὰς ἐργασίας
των πλέον οἱ δοῦλοι διότι ἔπαυσε πλέον ἢ τριήμερος
ἑορτὴ, καὶ ἕκαστος εἰς τὰ ἴδια. Ἡ παροιμία ἐφαρμό-
ζεται εἰς τὰς ἰδίας περιστάσεις καθ' ἃς ἡμεῖς λέγο-
μεν δὲν εἶναι **κάθε ἡμέρα Πάσχα**, ἢ δὲν εἶναι κάθε
μέρα τοῦ αἰ Γιωργίου.

—ο—

Κερκυραίων μάστιξ

Τὸ ἀρχαιότερον μαντεῖον τῆς Ἑλλάδος ἦτο τὸ
τῆς Δωδώνης, κείμενον κατὰ τὴν πιθανωτέραν γνῶ-
μην παρὰ τὰ νῦν Ἰωάννινα. Τινὲς λέγουσιν ὅτι ὁ
Δευκαλίων μετὰ τὸν ἐν Βοιωτίᾳ καὶ Ἀττικῇ γενό-
μενον κατακλυσμὸν προσφυγὼν εἰς τῆς Ἠπείρου
τὰ ὄρη ἐσύστησε τοῦτο τὸ μαντεῖον· ἄλλοι δὲ νομί-
ζουσιν ὅτι ἔλαβε τὴν ἀρχὴν του ἀπὸ τοῦς Πε-
λασγούς σφριζόμενοι εἰς τινὰς στίχους τοῦ Ὀμή-
ρου καὶ Ἡσιώδου (Ἡλιάς II 233 καὶ παρὰ Σρά-
ζων βιβλ. Β' 327 κτλ.)

Κατ' ἀρχὰς τοῦς χρησμοὺς ἔδιδον αἱ Ἰέρειαι,

κατόπιν Ἰερεῖς καὶ ἐπὶ τέλος κατὰ τὸν ἀκόλου-
θον τρόπον.

Οἱ Κερκυραῖοι κατεσκεύασαν λέβητα μέγαν τὸν
ὁποῖον ἐκρέμασαν εἰς μίαν δρυῖν τοῦ Ἱεροῦ δάσους,
καὶ ἐπὶ τούτου ἐκρέματο χάλκινος ἢ σιδηρὰ ράβδος
(μάστιξ). Ὅτε λοιπὸν μαντευόμενός τις ἐζήτηι τὴν
γνώμην τοῦ Θεοῦ, ἡ ράβδος ὑπὸ τοῦ ἀέρος κινου-
μένη ἢ διὰ τινων κρυφῶν μηχανῶν (ὅπερ καὶ πιθα-
νώτερον) ἐκτύπα ἐπὶ τοῦ Λέβητος καὶ ἀπὸ τὴν πο-
σότητα ἢ ποιότητα τοῦ ἤχου συνεπέβαινον τὴν θεί-
αν θέλησιν. Ὁ ἤχος ἐγένετο τόσον μέγας καὶ δυ-
νατὸς ὥστε ἐγέμιζεν ὅλο τὸ δάσος ἀπὸ βοῆν, ὅθεν
καὶ πολλοὶ ἐνόμισαν ὅτι ἦσαν πολλοὶ λέβητες· ἐκ
τούτου προῆλθε ἡ παροιμία Κερκυραίων μάστιξ,
ἐπὶ τῶν μέγα φωνούντων εἰς τὰς ὀμιλείας.

—ο—

Κινεῖ τὸν ἀπὸ γραμμὰς λίθου

Κινεῖ τὸν ἀφ' Ἱερᾶς

Μεταξὺ τῶν πολυπληθῶν παιγνιδίων εἶχον οἱ

ΙΑΚΩΒΑΤΕΙΟΣ

ΔΗΜΟΣΙΑ ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ
ΜΟΥΣΕΙΟ ΛΗΣΟΥΡΙΟΥ

ἀρχαῖοι καὶ τὴν Πεττεῖαν. Ἐγένετο δὲ οὕτως: καθίς τῶν παιζόντων εἶχε πέντε πεσσά (ψήφους, χαλίκια) καὶ κάθε πεσσὸν εἶχε πέντε γραμμὰς, μεταξὺ δὲ τῶν πέντε γραμμῶν ἦτο καὶ μία ἱερὰ λεγομένη ὁσάκις ὁ παίζων δὲν ἠδύνατο νὰ μεταχειρισθῆ ἐλευθέρως τὰς γραμμὰς ἠναγκάζετο νὰ κινήσῃ τὸν λίθον ἀπὸ τὴν ἱερὰν ὅθεν καὶ ἡ παροιμία Κινεῖ τὸν ἀπὸ γραμμὰς λίθον ἢ Κινεῖ τὸν ἀφ' ἱερὰς, ἀποδιδόμενη ἐπὶ τῶν τὰ ἔσχατα κινδυνευόντων. Καθ' ἡμᾶς κινεῖ πάντα λίθον.

—ο—

19) Ἀττικὴ πίσις

ἢ

Ἀττικὸς μάρτυς

Πολλὰ πολιτεῖαι τῆς Ἑλληνικῆς Ἀρχαιότητος καὶ πρὸ πάντων ἐκείνη τῶν Σπαρτιατῶν τοσοῦτον πρὸς τοὺς ὄρκους καὶ τὰς ὑποσχέσεις ἦτο ἀδιάφορος ὥστε καὶ εἷς ἐκ τῶν μεγάλων στρατηγῶν τῆς πόλεως ταύτης ὁ Λύσανδρος κατ' ἀρχὴν ἔλεγε· ἂ Ἐξαπατᾶν χρὴ παῖδας μὲν ἀστραγάλοις, πολεμί-

οὺς δὲ ὄρκους». Οὐχ' ἤττον ὁμως ἢ τῶν Ἀθηναίων εὐγενῆς πολιτεία ὄλως τὸ ἐναντίον, ἐφρόντιζε ὅπως ὅσον τὸ δυνατόν, ἔστω καὶ μετὰ μεγάλης βλάβης τῶν συμφερόντων, νὰ κρατῆ τοὺς ὄρκους καὶ τὰς ὑποσχέσεις αὐτῆς περισσότερο πάσης ἄλλης. ἐνὶ λόγῳ ὁ ὄρκος τοῦ Ἀρχαίου Ἀθηναίου ἦτο ἀνέκκλητος ὅθεν προῆλθεν ἡ παροιμία Ἀττικὸς μάρτυς ἢ Ἀττικὴ πίστις ἐπὶ τῶν ἀληθῶς βεβαιούντων.

—ο—

19) Οὐδείς εἰδέ τι εἶπον, πλὴν γ' εἴτις ὄρνις

Οἱ ἀρχαῖοι πλείστας ὅσας μαντικὰς τέχνας εἶχον ἐκ τῶν ὁποίων ἐπισημοτέρα ἦτο ἡ οἰωνοσκοπία· αὕτη δὲ ἐγένετο διὰ τῆς παρατηρήσεως τῆς πτήσεως, λαλήματος καὶ κινήματων τῶν πτηνῶν· οἱ εἰς ταύτην δὲ ἐπασχολούμενοι ἐκαλοῦντο ὄρνεοσκόποι, ὄρنيθομάντεις, ὄρنيθοσκόποι, οἰωνισταί, οἰωνοθέται, οἰωνοπόλαι· κατ' ἀρχὰς μὲν ἡ λέξις ὄρνις καὶ οἰωνός ἐσήμαινον διάφορα φυσικὰ φαινόμενα, κατόπιν ὁμως ἔλαβον τὴν σημασίαν τῶν πτηνῶν. Οἱ ἀνωτέρω οἰωνοσκόποι ὄχι μικρὰν τιμὴν ἀπελάμβανον παρὰ τοῖς ἀρχαίοις. Οἱ παλαιοὶ εἶχον γνῶμην ὅτι τὰ πτηνὰ περιπίπτάμενα κατεσκόπουν τὰ

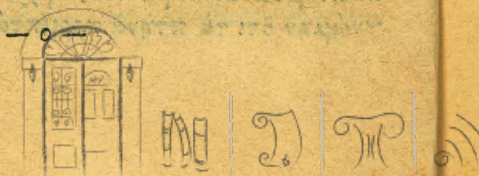

ἔργα καὶ τὰς πράξεις τῶν ἀνθρώπων καθὼς ὁ Ἀριστοφάνης λέγει. Οὐδεὶς εἶδε τὸν θησαυρὸν τὸν ἐμὸν πλὴν εἴ τις ἀρ' ὄρνις. Ὅθεν καὶ ἡ παροιμία, οὐδεὶς εἶδε τί εἶπον πλὴν γ' εἴ τις ὄρνις ἀποδιδομένη εἰς τοὺς χρυψίνοας καὶ ὑπούλους τῶν ἀνθρώπων τῶν ὁποίων τοὺς λογισμοὺς καὶ αἰσθήματα οὐδεὶς εἶδε εἰμὴ ὁ Θεός.

—ο—

20) Ὁ ὄμφαλός σου οὐ περιετμήθη

Οἱ ἀρχαῖοι συνήθιζον ἅμα ἐγεννᾶτο τὸ νήπιον νὰ τὸ λούουν μὲ χλιαρὸν ὕδωρ· ἂν δὲ ἀπέθνησκε πρὸ τοῦ πλύματος ἐνομιζέτο ἀπαίσιον σημεῖον. Οἱ Λακεδαιμόνιοι μετὰ τὴν γέννησιν εὐθὺς ἔλουον τὰ βρέφη μὲ οἶνον καὶ ὄχι μὲ ὕδωρ ὥσπερ οἱ λοιποὶ τῶν Ἑλλήνων. Ἐκαμνον τοῦτο λέγει ὁ Πλούταρχος (ἐν Λυκούργῳ) διὰ νὰ εἰδοῦν ἂν τὰ νεογεννημένα ἦσαν ὑγιῆ, καὶ εἰς τὴν ἐκτομὴν τοῦ ὄμφαλου ἐγένοντο τινὲς τελεταί. Ἐκ ταύτης τῆς πράξεως ἐξήλθε ἡ παροιμία ὁ ὄμφαλός σου οὐ περιετμήθη ἐπὶ τῶν ἀνοήτων (μεταφορικῶς).

21) Οὐ παντὸς πλεῖν εἰς Κόρινθον

Πλὴν τῶν νομίμων γυναικῶν των οἱ Ἕλληνες εἶχον καὶ παλλακίδας, τὰς ὁποίας ἡ ἔπερνον εἰς τὸν πόλεμον ἢ ἡγόραζον, καὶ αὗται εἶχον τὰ δευτερεῖα τῶν συζύγων· ἐφυλάττοντο ὁμῶς ὄχι ὀλιγώτερον ἀπ' ἐκεῖνας εἰς τὴν τιμὴν.

Τὸ νὰ συγχωροῦνται εἰς τὰς πόλεις αἱ δημόσιαι γυναῖκες εἶναι πρόβλεψις σοφῶν Νομοθετῶν, οἵτινες ἐφρόντιζον διὰ τὴν σωφροσύνην, ἡσυχίαν καὶ τιμὴν τῶν οἰκογενειῶν. Πόσαι αἰμομιξίαι μοιχεῖαι καὶ ἐκ τούτων φόνοι καὶ καταδρομαὶ δὲν γίνονται ἐκ τῆς ἐλλείψεως τούτων. Εἰς τὴν Ἑλλάδα ὁ Σόλων ἐσύστησε τριαύτας γυναῖκας κατὰ τὴν μαρτυρίαν τοῦ Φιλῆμωνος (περὶ τοῦ δειπνοσοφιστοῦ) Ἦσαν ὁμῶς ἀτιμοὶ οἱ τὰς γυναῖκας ταύτας παρρησία συχναζόντες ὅθεν οὐ μόνον τὰ φορέματα τούτων ἦσαν διαφορετικὰ ἀπ' ἐκεῖνα τῶν τιμίων γυναικῶν, ἀλλὰ καὶ ἐμποδιζόμενον ἦτον εἰς αὐτὰς νὰ μεταχειρίζονται ὀνόματα τιμίων καὶ ἐνδόξων γυναικῶν «Κεκώλυται γὰρ τὰ τριαῦτα τίθεσθαι ὀνόματα οὐ μόνον ταῖς ἐταιρούσαις, ἀλλὰ καὶ ταῖς ἄλλαις δούλαις ὡς φησὶ Πολέμων, ἐν τοῖς περὶ Ἀκροπόλεως» λέγει ὁ Ἀθήναιος. Αἱ δημόσιαι γυναῖκες ἐνδύοντο ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον ἀνθηρὰ καὶ ροδοειδῆ φορέματα ἐκ τῶν ὁποίων μακρόθεν ἐγνωρίζοντο κατὰ τὸν «Κλίμην» τὸν Ἀλεξανδρέα ὡς τὸν δραπέτην τὰ

σίγματα οὕτω τὴν μοιχαλίδα δείκνυσι τὰ ἐνδύματα (Παιδαγωγὸς βιβλ. γ. Κεφ. β.).

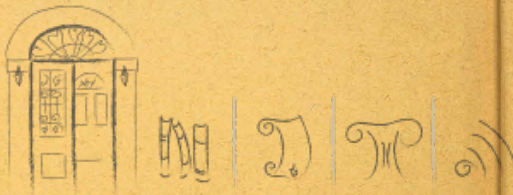
Ἡ Κόρινθος ἀπὸ ὅλας τῆς Ἑλλάδος τὰς πόλεις ἦτο περίφημος διὰ τὰς ἑταίρας, ὅθεν καὶ τὸ Κορινθιάζειν μαστροπεύειν, ἑταιρεύειν κατὰ τὸν Ἡσίχιον, καθὼς καὶ λεσβιάζειν ἢ Λεσβιᾶν καὶ Φοινικίζειν εἶναι ταυτόσημα τοῦ ἐτοιρεῖν ἐπεὶ οἱ Λέσβιοι καὶ οἱ Φοινικεὶς κατηγοροῦντο διὰ τὴν ἀσωτείαν των. Διὰ τὸ νὰ ἦτον αἱ ὠραιότεραι ἑταῖραι εἰς τὴν Κόρινθον αἵτινες ἐζήτουν καὶ μεγίστην τιμὴν ἐξῆλθεν ἢ ἀνωτέρω παροιμία οὐ παντός πλεῖν εἰς Κόρινθον.

Ἡ περίφημος Λαῖς ἐζήτησε χιλίας δραχμὰς ἀτικάς ἰσοδυναμούσας μὲ 10,000 ἡμετέρας τοῦ ῥήτωρος Δημοσθένους διὰ μίαν φορὰν εἰς τὴν ὁποίαν ὁ ῥήτωρ ἀπεκρίθη οὐκ ὄνοῦμαι μεταμέλειαν χιλίων δραχμῶν.

—ο—

2) Πολλοὶ θριοβόλοι, παῖροι δὲ τε μάντιες ἄνδρες

Μεταξὺ τῶν πολυπληθῶν εἰδῶν τῆς μαντείας τῶν ἀρχαίων ἦτο καὶ ἡ ἐξῆς ἣτις διηρεῖτο εἰς δύο

εἰς Στιχομαντείαν, καὶ εἰς Κληρομαντείαν. Ἡ στιχομαντεία ἐγένετο ὅταν ἐβλεπον αἰφνιδίως κανένα σίχον γεγραμμένον ἢ εἰς ἀγγεῖον ἢ εἰς κανὲν ἄλλο πρᾶγμα, ἢ ἔχοντες ἀπορίαν περὶ τινος ὑποθέσεως, ἤνοιγον ἐν βιβλίον τινὸς Ποιητοῦ, καὶ τὸν πρῶτον σίχον, ὅστις κατὰ πρώτην προσβολὴν ἐπιπτεν εἰς τοὺς ὀφθαλμούς των, ἐλάμβανον ὡς οἰωνόν. Τὰ βιβλία τῶν Σεβήλων, καὶ τοῦ Ὀμήρου πρὸ πάντων ἦσαν περὶ τῆς τοιαύτης χρήσεως ὅθεν ἐκαλεῖτο καὶ Ῥαψωδομαντεία. Κληρομαντεία δὲ ἐλέγετο ἢ γενομένη διὰ τῶν κλήρων. Εἶχον δὲ καὶ τὴν ψηφομαντείαν, Ἀσραγαλομαντείαν, Κυβομαντείαν, Πησομαντείαν, τὰς ὁποίας μετεχειρίζοντο ρίπτοντες τὰς ψήφους, τοὺς ἀσραγάλους ἐπὶ τινῶν τραπεζῶν (κατὰ τὸν Σχολιαστὴν τοῦ Πινδάρου) καὶ κατὰ τὴν θέσιν τὴν ὁποίαν ἐλάμβανον πίπτοντα, ἐμαντεύοντο. Ὅλα αὐτὰ ἐλέγοντο καὶ Θρίαι ἀπὸ Θρίας τῆς νόμφης, ὅθεν καὶ ἡ παροιμία «Πολλοὶ θριοβόλοι, παῦροι δὲ τε μάντιες ἄνδρες» ἐπὶ τῶν καυχωμένων πολλὰ καὶ ἐκτελούντων μηδὲν ἢ ὀλίγα.

Ταῦτα τὰ εἶδη τῶν μαντειῶν εἶχον εἰσχωρήσει καὶ εἰς τοὺς Ἰουδαίους, καὶ μάλιστα ἡ ῥαβδομαντεία διὰ τὴν ὁποίαν ὁ προφήτης Ὡση ἐπαπειλεῖ τούτους ἐν τοῖς ἐξῆς «ἐν συμβόλοις ἐπηρώτων, καὶ ἐν ῥαβδοῖς αὐτοῦ ἀπήγγελον αὐτῷ, πνεύματι πορνείας ἐπλανήθησαν καὶ ἐξεπόρνευσαν ἀπὸ τοῦ Θεοῦ αὐτῶν.

—ο—

23) Τὰ ἐξ ἀμάξης

Τὴν 15 Βοηδρομιῶνος (20 Σεπτεμβρίου) ἐγένετο ἡ φθορὰ τῶν Περσῶν, οἵτινες ἦσαν ὑπὸ τὴν ὁδηγίαν τοῦ Ἀρταβάζου καὶ ἡ ἀρχὴ τῶν Ἐλευσινίων τὰ ὁποῖα ἐωρτάζοντο ἐπὶ ἐννέα ἡμέρας κατὰ συνέχειαν, τῶν ὁποίων ἡ πρώτη ὠνομάζετο Ἀμυργός, ἡ δευτέρα Ἀλαδὲ μύσαι, ἡ τρίτη τῶν θουσιῶν ἡ τετάρτη ἡ Λιτανεία τῆς Καλάθου, ἡ πέμπτη τῶν Λαμπάδων ἡ ἕκτη Ἰακχος (καθ' ἣν συνέβη καὶ ἡ ναυμαχία τῆς Σαλαμῖνος) ἡ ἑβδόμη Ἐλευσίνιοι ἀγῶνες ἡ ὀγδόη ἡ τῶν Ἐπιδαύρων καὶ ἡ ἐννάτη Πλημοχοαί.

Ἡ ἐπισημοτέρα δὲ τούτων ἦτο ἡ ἕκτη ἡμέρα ἡ καλουμένη Ἰακχος ἐπειδὴ ἔφερον τὸ ἄγαλμα τοῦ Ἰακχοῦ υἱοῦ τοῦ Διὸς καὶ τῆς Δήμητρος εἰς λιτανείαν ἀπὸ τὸν Κεραμικὸν ἄχρι τῆς Ἐλευσίνος, διὰ τῆς ἱερᾶς λεγομένης ὁδοῦ. Αὕτη ἡ πομπὴ ἐτελεῖτο ὑπὸ πάσης ἡλικίας καὶ φύλου· ἄλλοι δὲ περιεπάτουν πεζοὶ μὲ λαμπάδας ἀνημμένας εἰς τὰς χεῖρας, ἄλλοι ἔφερον τὰ ἱερά δῶρα καὶ ἄλλοι ἐπὶ τῶν ἀμαξῶν λέγοντες ὁ εἶς τοῦ ἄλλου τὰς πλέον βδελικτὰς αἰσχρολογίας ἐν εἶδει ἀσεϊσμάτων ἐξ οὗ προῆλθε ἡ παροιμία «Τὰ ἐξ ἀμάξης ἔσχωψεν». Ἐπειδὴ δὲ τὰ τοιαῦτα ἤρχιζον ἀφοῦ διέβαινον τὴν Γέφυραν τοῦ Κυφισσοῦ ποταμοῦ, διὰ τοῦτο τὸ γεφυρίζω ἀντὶ τοῦ γλευάζω ἐκλαμβάνεται, καὶ γεφυρίζαι ἀντὶ

τοῦ σκῶπται κατὰ Ἡσύχειον.

—ο—

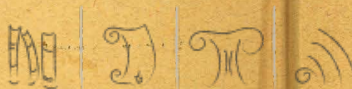
24) Τράπεζα Σικελικὴ

Ὅσον οἱ Σπαρτιᾶται καὶ Ἀθηναῖοι ἐφημίζοντο διὰ τὴν λιτότητα αὐτῶν, τόσον ἀπ' ἐναντίας οἱ Σικελοὶ κατηγοροῦντο ὡς τρυφηλοὶ εἰς τὰ τῆς τραπέζης ἐξ οὗ ἐξῆλθεν ἡ παροιμία Σικελικὴ τράπεζα ἐπὶ τῶν πάνυ πολυτελῶν καὶ τρυφηλῶν

—ο—

25) Ταλέμου ψυχρότερος

Τὴν ἐποχὴν καθ' ἣν δὲν ἔκαιον πλέον τὰ πτώματα ἀλλ' ἐνταφιάζον αὐτὰ, οἱ συγγενεῖς τοῦ θανόντος ἔκραζον καὶ θρηνωδοὺς τὰς ὁποίας κοινῶς μοιρολογήστριας λέγουσι αἵτινες ἤρχιζον τὸν ἐπιτάφιον θρῆνον μετὰ τινος ἀρμονίας, καὶ ῥηθμοῦ ὅστις ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον ἐτελείωνεν εἰς τὰ τέσσαρα ταῦτα ἐξ ἐξ (κατὰ τὸν σχολιαστὴν τοῦ Ἀριστοφάνους). Οὗτοι οἱ θρῆνοι ἐκαλοῦντο ἐλεγεία ὀλδοφυρμοί, καὶ τάλεμοι· ὅθεν τάλεμήστριαί αἱ μοιρολογί-

στριαί, καὶ ταλέμου ψυχρότερος ἢ παροιμία ἐφαρ-
μοζομένη εἰς τοὺς προσποιουμένους ὅτι συμπονοῦν
εἰς τὴν δυστυχίαν τοῦ ἄλλου, ὡς αἱ ταλεμήστριαί
κλαίουσιν καὶ θρηνοῦσιν τοὺς νεκροὺς ἐξ ἐπαγγέλματος
καὶ οὐχὶ ἐξ αἰσθήματος.

—ο—

26 / Ὑπὲρ τὰ ἐσκαμμένα πηδᾶν

Εἷς ἐκ τῶν πολλῶν ἀγῶνων τῶν ἀρχαίων ἦτο
καὶ τὸ Ἄλμα. Ἐγένετο δὲ οὕτως. Ἐσκαπτον λάκ-
κον καὶ ἀπὸ ὠρισμένην ἀπόστασιν ἐπήδουν εἰς αὐ-
τὸν κρατοῦντες εἰς τὰς χεῖρας ξύλον διὰ ἰσοσταθμί-
αν· ὅστις δὲ ἠδύνατο νὰ πηδήσῃ 50 πόδας ἐνομίζε-
το νικητὴς· ἐκεῖνος δὲ ὅστις ὑπερέβαινε τὸ ὠρισμέ-
νον σημεῖον ἐφημίζετο περισσότερον τοῦ νικητοῦ ἐξ
οὗ ἢ παροιμία Ὑπὲρ τὰ ἐσκαμμένα πη-
δᾶν, ἀποδοδομένη εἰς τοὺς πράττοντας ὑπὲρ τὸ
δέον.

—ο—

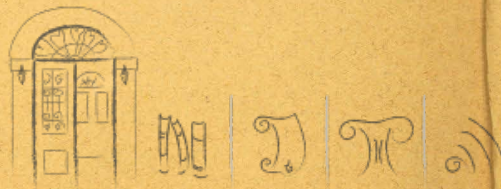
27 / Χαλκιδικὸν δίωγμα

Ἀπὸ τὴν 11 ἄχρι τῆς 17 τοῦ μηνὸς Πυανεψιῶ-

νος (Νοεμβρίου) ἐτελεῖτο ἡ ἑορτὴ τῶν Θεσμοφορίων.
Αὕτη ἡ ἑορτὴ ἐτελεῖτο εἰς τιμὴν τῆς Δήμητρας ἧτις
ἐλέγετο Θεσμοφόρος δηλ. νομοδότρια. Τινὲς μὲν
λέγουσι ὅτι ἐσυστήθη ὑπὸ τοῦ Τριπολέμου, ἄλλοι
δὲ ὑπὸ τοῦ Ὀρφέως καὶ ἄλλοι ὑπ' ἄλλων. Ἐπανυ-
γυρίζετο εἰς πολλὰς πόλεις κατὰ διαφόρους τρό-
πους. Ἐν Ἀθήναις ὁμως ἐγένετο μὲ ὄλην ἐκείνην
τὴν μεγαλοπρέπειαν ἧτις ἤρμοζεν εἰς τὴν δόξαν καὶ
πολιτείαν τῶν Ἀθηναίων, διότι κατὰ τὴν 11 τοῦ-
του τοῦ μηνός, αἱ εὐγενεῖς γυναῖκες ἐπήγαινον εἰς
τὴν Ἐλευσίνα, φέρουσαι ὡς ἐν εἰδει πομπῆς τὰ βι-
βλία ἐν οἷς ἦσαν γεγραμμένοι οἱ νόμοι οἵτινες ἐλέ-
γοντο ὅτι ἐδόθησαν τοῖς Ἀθηναίοις παρὰ ταύτης
τῆς Θεᾶς καὶ αὕτη ἡ ἑορτὴ ἐκαλεῖτο Ἀνοδος. Τὴν
δὲ 15 τούτου ἐνήστευον καὶ ἐγκρατεῦοντο ἀπὸ κάθε
πάθος σαρκικόν, ὅθεν καὶ νηστεία ἐκαλεῖτο αὕτη ἡ
ἡμέρα, καὶ ἐπομένως ἐπρόσφερον δεήσεις καὶ θυσί-
ας εἰς τὴν Δήμητραν, Περσεφόνην, Πλούτωνα καὶ
Καλλιγενεῖαν ὡς δηλοῖ ὁ Ἀριστοφάνης (ἐν Θεσμο-
φόροις) «Εὐχεσθαι ταῖν Θεσμοφόροις

τῇ Δήμητρι καὶ τῇ Κόρῃ
τῷ Πλούτῳ καὶ τῇ Καλλιγενεῖα»

Περὶ τῆς Καλλιγενείας εἶναι διάφοραί αἱ γνώ-
μαι, ἐπειδὴ τινὲς μὲν λέγουσι ὅτι εἶναι ἐν ἀπὸ τὰ
ἐπίθετα τῆς Δήμητρας, ἄλλοι δὲ ὅτι ἦτον Ἰέρεια ἢ
καὶ τροφὸς ταύτης τῆς Θεᾶς ὅπερ καὶ πιθανότερον.
Μερικοὶ θέλουσιν ὅτι ἀπὸ τὰς τελετὰς τῶν Θεσμο-

φορίων ἀπεκλείοντο οἱ ἄνδρες, πλὴν τοῦτο ἐγένετο μόνον εἰς τὴν Χαλκίδα, ὅθεν καὶ παροιμία ἐξῆλθε Χαλκιδικὸν δίωγμα.

—ο—

28) Ὀνοῦ πόκουσ ζητεῖν

Ἡ παροιμία αὕτη ἐφαρμόζεται ἐπὶ τῶν ἀνυπόστατα καὶ ἀδύνατα ζητούντων, καὶ ἐπομένως ματαίως κοπιαζόντων διότι ὁ ὄνος εὔτε κείρεται, εὔτε ἐξ αὐτοῦ ποκάρι (μαλλί) γίνεταί.

—ο—

29) Πρὸς Κρήτην κρητίζεις

Ἐπειδὴ οἱ Κρήτες ἦσαν γνωστοὶ διὰ τὴν λεπτὴν ἐπιειδίαν τὰ τοῦ ἐξαπατᾶν καὶ ψεύδεσθαι (Κρήτες αἰεὶ ψευσαι εἰσίν) καταστάθισαν τοσοῦτον παροιμιώδεις, ὥστε ὁσάκις οἱ ἀρχαῖοι ἤθελον ν' ἀποκαλέσωσι τινὰ ψεύστην, τὸν ἐφώνηζον Κρήτα, ὅθεν ἐξῆλθε ἡ παροιμία πρὸς Κρήτα κρητίζεις, δηλ. πρὸς ψεύστην ψεύδεται, ἵσον ὅτι δὲν δύνασαι νὰ ἐξαπατήσῃς ἄνθρωπον ἐπιειδέιον πρὸς τὸ ἀπατᾶν.

—ο—

30) Σὺν Ἀθηνᾶ καὶ χεῖρα κίνει.

Ἄνατραπέντος ποτὲ πλοίου πάντες ἐκολύμβουν ὅπως σωθῶσι. Ἀθηναῖος ὁμῶς τις ἐπεκαλεῖτο μόνον τὴν Ἀθηνᾶν ὑποσχόμενος αὐτῇ πλεῖστα ὅσα· εἷς δὲ τότε ἐκ τῶν συναυαγησάντων πλησιάσας αὐτῷ εἶπε «σὺν Ἀθηνᾶ καὶ χεῖρα κίνει: ἀποδίδεται δὲ ἡ παροιμία αὕτη εἰς τοὺς ὀκνηροὺς καὶ ἀέργους οἷτινες περιμένουσι τὰ πάντα ἀπὸ τὸν Θεόν· «πέσε πῆτα νὰ σὲ φάγω», καθ' ἡμᾶς.

—ο—

Ὀνος πρὸς λύραν

Ἡ παροιμία αὕτη σημαίνει τὸ ἐξῆς. Ὅποιαν ἐντύπωσιν δύναται νὰ προξενήσῃ ἡ ἁρμονία Κιθάρας ἢ ἄλλου ὄργανου εἰς ὄνον, τοιαύτην δύναται νὰ ἐπιφέρῃ ἰδανικὴ τις ἰδέα ἢ λεπτὴ καὶ φιλελευθέρα αἴσθησις εἰς ἀναίσθητον καὶ ἀγενῆ.

—ο—

Βοιώτιον οὐς

Παροιμία τιθεμένη ἐπὶ τῶν ἀναισθητῶν, καθόσον

*Ανταγόρας ὁ Ῥόδιος ποιητὴς ἀναγινώσκων ποτὲ παρὰ τοῖς Βοιωτοῖς τὸ ποίημα τῆς Θηβαίδος, ἐπειδὴ δὲν ἐδείκνυον διὰ σημείων τὴν ἐπιδοκιμασίαν ἢ ἀποδοκιμασίαν αὐτῶν, κλείσας τὸ βιβλίον «εἰκότως εἶπε καλεῖσθε Βοιωτοί· βοῶν γὰρ ὧτα ἔχετε».

—ο—

Ἀακρύειν πρὸς τὸν τῆς μητρυιάς τάφου

Παροιμία τιθεμένη ἐπὶ τῶν προσποιουμένων ὅτι λυποῦνται, ἐνῶ χαίρουσιν, καθόσον αἱ μητρυαὶ πάντοτε σχεδὸν καίτοι δὲν ἀγαπῶσι τοὺς προγόνους των, εἰς τὰς θλίψεις των ὅμως καὶ κακουχίας προσποιῶνται ὅτι συμμετέχουν τῆς λύπης των.

—ο—

Βοῦς ἑβδομος

Οἱ ἀρχαῖοι κατασκεύαζον ζυμαρικά τινα ὅμοια τῇ Σελήνῃ ἐξ ἧς ἔλαβον καὶ τὸνομα Σελήναι. Μεταξὺ δὲ ἐξ Σεληνῶν (ζυμαρικῶν) ἐζύμουν βοῦν μὲ κέρατα κατὰ μίμησιν τῆς ἐλλειφοειδοῦς Σελήνης. Ἐπειδὴ δὲ ὁ βοῦς οὗτος δὲν ἦτο φυσικὸς καὶ ἀ-

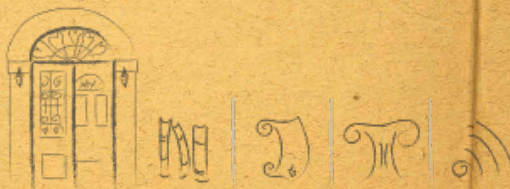
ληθῆς ἀλλ' ἄψυχος καὶ ὡς εἶπομεν ἐτίθετο ἐπὶ ἐξ Σεληνῶν ἦτοι ἑβδομον ἦτο οὗτος ζυμαρικὸν διὰ τοῦτο ἐπὶ τῶν ἀναισθητῶν καὶ νωθῶν ἔλεγον παροιμιωδῶς «Βοῦς ἑβδομος».

—ο—

Κόροιβου ἡλιθιώτερος

Κόροιβος ἦν υἱὸς τοῦ Μύγδονος ἐκ τῆς Φρυγίας, σύμμαχος τῶν Τρώων ἐπὶ τοῦ Τρωϊκοῦ πολέμου, φονευθεὶς ὑπὸ τοῦ εὐκαρδίου Διομήδους. Τινὲς λέγουσιν, ὅτι οὗτος ἐγένετο τοσοῦτον ἀναισθητος, ὥστε προέβη εἰς τὸν ἀριθμὴν τὰ κύματα τῆς θαλάσσης. Τοιοῦτοι μωροὶ παρὰ τοῖς Ἀρχαίοις ἀριθμοῦντο πολλοί, τρεῖς δ' ἀπάντων ὑπερέχοντες· ὁ Μελετίδης, ὁ Κόροιβος καὶ ὁ Μαργύτης, ὅστις ἦν ἀχρεὴς τις ψευδοκαταλύτης, εἰς τ' ὄνομα τοῦ ὁποίου ἐπεγράφετο κωμικόν τι ποίημα ἀποδιδόμενον εἰς τὸν Ὅμηρον.

Ὁ δὲ Μελετίδης ἦτο ἀνὴρ κωμωδούμενος ὑπὸ τῶν ποιητῶν ἐπὶ μωρία λέγουσι δὲ ὅτι οὗτος νυμφευθεὶς δὲν ἐπλησίασε τὴν νύμφην φοβούμενος μὴ αὐτὴ διαβάλλῃ αὐτὸν παρὰ τῇ μητρὶ· ὁ δ' Ἀμφισίδης ἠγνόει ἐκ ποίου τῶν γονέων ἐγεννήθη, ἐκ πατρὸς ἢ ἐκ μητρὸς.

Ὁ μωρότερος ἐστὶν ὁ εὐτυχέστερος

Παροιμία λεγομένη ὑπὸ τῶν Ἀρχαίων, διότι ἐπισεύετο, ὅτι ἡ Ῥαμνουσία Θεὰ Νέμεσις αἰείποτε ὑπῆρξεν ἐχθίστη μὲν τοῖς φρονίμοις, τοῖς δὲ μωροῖς ἀπέδιδε πάντα τ' ἀγαθὰ.

—ο—

Διάντειος γέλως

Ἐπὶ τῶν παραφρόνως γελώντων.

Διότι ὁ δυσήττητος Αἴας παραφροσύνην νουσήσας καὶ μανεῖς διὰ τὸ ὅτι προετιμήθη ὁ πολύμητις Ὀδυσσεύς ὑπὸ τῶν ἀλκίμων Δαναῶν εἰς τὴν τῶν Ἀχιλλείων ὄπλων κατοχὴν, ὤρμησε ξιφῆρης κατὰ τῶν Ἑλλήνων. Πλὴν προνοία τῆς περίφρονος Τριτογενείας ἐτράπη κατὰ τῶν ἐκεῖ που πλησίον βοσκότων αἰγῶν φονεύων αὐτὰς ὡς Ἀχαιοὺς. Κατασχὼν δὲ δύο μεγάλους κριοὺς ὡς Ἀγαμέμνονα καὶ Μενέλαον καὶ δεσμεύσας ἐμάσιζε καὶ κατεγέλα τούτων μαινόμενος. Ὑστερον ὁμῶς σωφρονήσας ἠὲ τοκτόνησε.

—ο—

Ἐς Κόρακας

Παροιμία τιθεμένη ἐπὶ κατάρας.

Ὁ Πausanias λέγει, ὅτι ὁ Θεὸς ἐχρησιμοδότησεν εἰς τοὺς Βοιωτοὺς, ἵνα, ὅπου ἴδωσι λευκοὺς κόρακας, ἐκεῖ καὶ κατοικήσωσιν. Ἴδόντες λοιπὸν περὶ τὸν Παγασιτικὸν κόλπον κόρακας ἵπταμένους, οὓς ἄκακοι παῖδες χάριν παιδιᾶς εἶχον ἀλείψει διὰ γύψου καὶ λευκοὺς αὐτοὺς καταστήσει, κατώκησαν ἐκεῖ ὀνομάσαντες τὸ χωρίον Κόρακας.

Μετὰ ταῦτα δ' οἱ Αἰολεῖς ἐκβαλόντες αὐτοὺς ἐξελλον ἐκεῖ τοὺς ἐξορίστους καὶ καταδεδικασμένους διὰ κακουργήματα.

—ο—

Τὰ ἐκ τρίποδος

Τὸ ἐν Δελφοῖς μαντεῖον ἐφημιζέτο ὡς τὸ σαφέστερον καὶ ἀληθέστερον, ὅθεν ἡ παροιμία τὰ ἐκ τρίποδος ἐπὶ τῶν ἀναντιρρήτων καὶ βεβαίων πραγμάτων.

Κρίνομεν εὐλογον ἵνα χάριν τῶν ἀναγνωσῶν μας ἐπιληφθῶμεν συντόμου ἐξιςορήσεως τοῦ μαντείου τούτου. Τὸ εἰρημένον Μαντεῖον οὐ μόνον ἦτο τὸ ἱερώτερον καὶ περιφημότερον τῶν ἄλλων τοῦ

ΙΑΚΩΒΑΤΕΙΟΣ

ΔΗΜΟΣΙΑ ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ
ΜΟΥΣΕΙΟ ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΥ

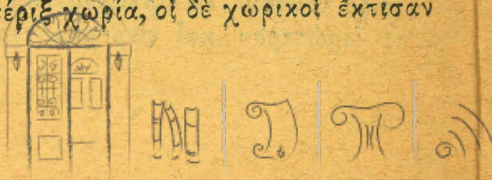
Ἀπόλλωνος, ἀλλὰ καὶ πάντων τῶν τῆς παλαιᾶς Ἑλλάδος χρησθηρίων. Ὀνομάζετο δὲ καὶ Πύθιον, καὶ Θεὸς Πύθιος, καὶ ἡ τούτου ἱέρεια Πυθία. Τούτου τοῦ ὀνόματος τὴν παραγωγὴν τινὲς μὲν θέλουσιν ἀπὸ τὸν Πύθωνα δράκοντα ἐκεῖ φωλεύοντα, τὸν ὅποιον ὁ Ἀπόλλων ἐφόνευσε· ἄλλοι δὲ πάλιν τὴν παράγουσι ἀπὸ τοῦ πύθεσθαι ὃ ἐστὶν ἐρωτᾶν ἑλληνικοῦ ῥήματος, ἐπειδὴ ἀπὸ ὅλα τὰ μέρη ἔτρεχον ἐκεῖ διὰ τὰ ἐρωτᾶσι περὶ παντός πράγματος.

Καὶ τούτου τοῦ Μαντείου ὡς τῶν πλείστων, ἡ πρώτη σύστασις εἶναι σκοτεινὴ καὶ ἀμφίβολος, ἐπεὶ δὴ τινὲς τῶν παλαιῶν λέγουσιν· ὅτι τὸ πρῶτον ἡ Γῆ ἐσύστησεν αὐτὸ διορίζουσα ἱερίαν τὴν νύμφην Δάφνην· ἄλλοι δὲ ὅτι ἦτο Μαντεῖον τοῦ Κρόνου, καὶ παρ' αὐτοῦ ἐδόθη ὁ χρησμὸς εἰς τοὺς κατὰ τῆς Τρωάδος ἐκστρατεύσαντας, ὅτι μετὰ δεκαετῆ πόλεμον θέλει πέσει ἡ πόλις. Ὁ δὲ Σικελιώτης Διόδωρος ἀναφέρει τὴν ἀρχὴν αὐτοῦ οὕτω· βοσκὸς τις ἐβοσκεν αἴγας εἰς τὴν ὑπώρειαν τοῦ Παρνασσοῦ καὶ μία τῶν αἰγῶν πλησιάζουσα εἰς ἓν σπήλαιον, ἐξήρχετο πηδῶσα, καὶ φωνάζουσα ἀλλοκότως πως. Τοῦτο περιεργαζόμενος ὁ βοσκός, ἐπλησίασεν εἰς τὴν ὀπήν τοῦ σπηλαίου καὶ παρευθὺς ἐγέμισε τῶν ἐκ τοῦ σπηλαίου ἐξερχομένων ἀναθυμιάσεων, καὶ ἤρχισε νὰ πηδᾷ νὰ παραλαλῆ καὶ νὰ λέγῃ λόγους τινὰς ἀσυναρτήτους. Ἡ φήμη τούτου τοῦ συμβάντος διεσπάρη εἰς τὰ πέριξ χωρία, οἱ δὲ χωρικοὶ ἔκτισαν

Ναὸν καὶ τὸν ἀφιέρωσάν εἰς τὸν Ἀπόλλωνα καὶ Βάκχον, ὁ ὅποιος Ναὸς ἐλέγετο τῶν Ἀδελφῶν ὄθεν ἢ μετὰ ταῦτα ἐκεῖ κτισθεῖσα πόλις ἐκλήθη τῶν Δελφῶν, κατ' ἀποβολὴν τοῦ Α ὁ Στράβων ἀναφέρει ὅτι ἡ πόλις τῶν Δελφῶν ὑπετίθετο ἀπὸ τοὺς ἀρχαίους εἰς τὸ μέσον τῆς γῆς, διὰ τὸ ὅποιον ἐπλασαν οἱ Ποιηταὶ ὅτι ὁ Ζεὺς ἀπέλυσε δύο ἀετοὺς, τὸν ἓνα πετώμενον κατ' Ἀνατολὰς, καὶ τὸν ἄλλον κατὰ Δυσμὰς, καὶ οὗτοι συναπαντήθησαν εἰς τοὺς Δελφούς. Οἱ Δελφοὶ λοιπὸν ἐκαλοῦντο ὀμφαλὸς τῆς γῆς, ὄθεν καὶ μεσόμφαλον Μαντεῖον τὸ ἐν αὐτοῖς, κατὰ τὸν Σοφοκλῆα.

Ἐκ τούτων λοιπὸν συμπεραίνεται ὅτι ἐν τῷ μέσῳ τῆς πόλεως τῶν Δελφῶν ἔκειτο ὁ Ναὸς τοῦ Ἀπόλλωνος, ὅστις εἰς τὸν καιρὸν τῆς δόξης τῆς Ἑλλάδος ἦτον ὁ πλουσιώτερος σχεδὸν τῶν τῆς γῆς. Εἰς τὸ ἐνδότερον τοῦ Ναοῦ τὸ ὅποιον καὶ Ἄδυστα ἐκαλεῖτο, ἦτο τὸ σπήλαιον ἢ ἡ ὀπή, ἐπὶ τῆς ὁποίας ἔκειτο ὁ τρίπους ἐφ' οὗ ἀναβαίνουσα ἡ Πυθία ἐδίδοε τοὺς χρησμούς.

Τὸ σχῆμα τοῦ τρίποδος κατὰ τινὰς μὲν ἦτον ὡς ὁ ὄλμος (γουδίον) ὅστις γεμιζόμενος ἀπὸ θεῖον καὶ ἄλλην τινὰ ὕλην τοιαύτην, ἐτίθετο ἐπὶ τῆς ὀπῆς τοῦ σπηλαίου, καὶ ὑπὸ τὸν τρίποδα ἦτο μία μικρὰ τρύπα, δι' ἧς αἱ ἐκ τοῦ βάθους τοῦ σπηλαίου ἐξέρχόμεναι ἀναθυμιάσεις εἰσῆρχοντο εἰς αὐτὸν, ὄθεν ἐμβαίνουσα ἡ Πυθία ἀνεπληροῦτο οὐ μόνον τούτων,

ἀλλὰ καὶ ἐκείνων τοῦ Θεοῦ, καὶ οὕτως ἐνθουσιῶσα, ἤρχιζε νὰ λέγῃ λόγους καὶ ῥήματα τὰ περισσότερα ἀσήμεντα καὶ σκοτεινὰ.

Ἐκ τούτου ἐξῆλθε καὶ παροιμία «ἐν ὄλμῳ εὐνά-σω» ἐπὶ τῶν θελόντων προφητεύειν. Ἄλλοι πάλιν βεβαιοῦσιν ὅτι τὸ σχῆμα τοῦ τρίποδος ἦτον ὡς ὁ λέβης μὲ τρεῖς πόδας ἐξ ὧν ἔλαβε τὸ ὄνομα. Ἐφευρέθη δὲ οὐ μόνον διότι τὸ ἄμεσον πλησίασμα εἰς τὸ στόμα τοῦ σπηλαίου ἦτον ἐπικίνδυνον, ἀλλὰ καὶ διὰ νὰ βάλωσι καὶ ὕλας θερμαντικὰς καὶ παροξυντικὰς, ὡς εἴρηται. Δὲν ἦτον ὅμως ὁ τρίπους ὁ αὐτὸς μῆτε ἐκ τῆς αὐτῆς ὕλης πάντοτε, ἀλλ' ἐγένετο ἐκ χαλκοῦ, ἀργύρου, χρυσοῦ καὶ ἄλλων μετάλλων, ἀναθήματα τὰ περισσότερα βασιλέων, πόλεων καὶ ἄλλων πλουσίων διὰ τὴν ἐπιτυχίαν τινὸς πράγματος. Πρῶτος ἀφιέρωσε τρίποδα ἐκ χαλκοῦ εἰς τὸν ἐν Δελφοῖς Ἀπόλλωνα ὁ Πέλωψ, ὅτε ἐνουμφεύθη τὴν Ἴπποδάμειαν θυγατέραν τοῦ Οἰνομάου βασιλέως τῶν Ἡλείων.

Ὁ δὲ πρῶτος ἐκ χρυσοῦ ἀφιερῶθη ἀπὸ τοῦς Μηλισίους ἐκ τῆς ἐξῆς αἰτίας· μερικοὶ ἀλιεῖς ἐκ Μηλήτου ἐπληρώθησαν ἀπὸ τινος συμπολίτας τῶν νὰ ἀλειεύωσι διὰ λογαριασμὸν ἐκείνων. Ῥίφαντες λοιπὸν τὰ δίκτυα, ἔσυρον ἐξω ἓνα τρίποδα χρυσοῦν. Οἱ μὲν πληρώσαντες ἐζήτησαν νὰ λάβουν τὸν τρίποδα ὡς ἔρμαιον ἐδικόν των οἱ δὲ ἀλιεῖς ἀντέλεγον ἐπιφέροντες ὅτι ἡ συμφωνία των ἦτο διὰ ἰχθὺς ὄχ-

ῶμως καὶ δι' ὅτι ἄλλο ἤθελε ἐκβῆ. Ἡ φιλονικεῖα ἐφαίνετο δυσδιάλυτος, ὅθεν συνεφώνησαν νὰ ἐρωτήσουν τὸν ἐν Δελφοῖς Ἀπόλλωνα, καὶ εἰς ὅποιον ἐκεῖνος εἶπει, νὰ παραδώσουν τὸν τρίποδα. Ἀλλὰ ὁ χρησμός ἐρωτηθεὶς ἀπεκρίθη οὕτως (Σχολ. Ἀριστοφ. εἰς Πλοῦτον).

» Ἐκγονὲ Μιλήτου τρίποδος περὶ Φοῖβον ἐρωτᾷς ;
« Ὅς σοφίῃ πάντων πρῶτος, τούτῳ τρίποδα δός ».

Κατ' αὐτοὺς δὲ τοὺς χρόνους ἦνθουν εἰς τὴν Ἑλλάδα οἱ κληθέντες ἑπτὰ Σοφοί, ὧν Θαλῆς ὁ συμπατριώτης τῶν φιλονικούντων εἶχε τὰ πρωτεῖα. Εἰς αὐτὸν λοιπὸν ὁμοφώνως προσέφερον τὸν τρίποδα ὁμοῦ καὶ τὸν χρησμὸν, ἀλλ' ἐκεῖνος κρίνων ἑαυτὸν ὅτι δὲν ἦτον ὁ πρῶτος πάντων τῶν σοφῶν, τὸν ἐπεμψεν εἰς ἄλλον καὶ ἐκεῖνος εἰς ἄλλον ἕως οὗ ὁ τρίπους ἐγύρισεν εἰς ὄλους χωρὶς κανεὶς νὰ τὸν δεχθῆ. Τότε ἀπεφασίσθη νὰ ἀφιερῶθῃ εἰς τὸν Ἀπόλλωνα ὡς τῆς σοφίας ἀρχηγέτην.

Ἄν καὶ ὅλοι οἱ ἱστορικοὶ ὁμολογοῦσιν ὅτι ἀπ' ἀρχῆς τῆς συστάσεως τοῦ Μαντείου τῶν Δελφῶν γυναικες ἐδίδον τοὺς χρησμούς, μ' ὅλον τοῦτο ὁ Παυσανίας ἀναφέρει στίχους τινὰς δι' ὧν οὐ μόνον θέλει ὅτι οἱ χρησμοὶ ἐδίδοντο ὑπ' ἀνδρῶν, ἀλλὰ ὅτι καὶ τὸ Μαντεῖον συνεστήθη ὑπὸ Παγασσοῦ καὶ Ἀγυιῆς ἕως τῶν ὑπερβορέων (ἐν Φωκικοῖς σελ. 809)

« Ἐνθα τοι εὐμνήσον χρηστήριον ἐκτελέσαντο
« Παῖδες ὑπερβορέων Παγασός καὶ Δεῖος Ἀγυιεύς

καὶ παρακατιόν

« Ὡλήν θ' ὅς γίνεται πρῶτος φοῖβοιο προφάτας
« Πρῶτος δ' ἀρχαίων ἐπέων τεκτῆνατ' αἰοιδάν.

Τῆς αὐτῆς γνώμης φαίνεται καὶ ὁ Ὅμηρος (ὑμῶν πρὸς Ἀπόλλωνα) πλὴν ὅτι οὗτος λέγει πῶς ὁ Ἀπόλλων ἐξέλεξε τοὺς προφῆτας ἀπὸ τὴν Κρήτην καὶ οὐχὶ ἐκ τῶν ὑπερβαρέων.

« Κρήτες ἀπὸ Κνωσσοῦ Μινωίου, οἱ ράτ' ἀνακτί

« ἱεράτε ρέζουσι, καὶ ἀγγέλλουσι θέμιστας

« Φοίβου Ἀπόλλωνος χρυσαόρου, ὅτι κεν εἴπη

« Χρείων ἐκ δάφνης γυάλων ὑπὸ Παρνασοῖο.

Ἐκ ποίας δὲ αἰτίας ἐπεὶ εἰσήχθησαν αἱ γυναῖκες ἀντὶ τῶν ἀνδρῶν, ἀγνοεῖται εἰ μὴ τις συμπεραίνωσιν, ὅτι ἡ γυναικεῖα φύσις ἀσθενεστέρα οὖσα, σφοδρώτερα διετίθετο εἰς τὸν ἐνθουσιασμόν. Τὸ πρῶτον λοιπὸν μετὰ τοὺς ἀνδρας διωρίσθησαν παρθένοι ὧν ἡ πρώτη ἐχρημάτισεν ἡ φημονοίη, τὴν ὁποίαν τινὲς ἐξέλαβον ὅτι ἔδωκε πρῶτον τοὺς χρησμούς διὰ στίχων ἐξαμέτρων ἄλλ' ἀπεδείχθη ἀνωτέρω, ὅτι ὁ Ὡλήν πρῶτος εἰσήξε τὴν ποιητικὴν εἰς τὸν τρίποδα. Αἱ παρθένοι ἠκολούθουν νὰ δίδουν τοὺς χρησμούς εἰς ἰκανὸν διάστημα καιροῦ, ἕως οὗ διαφθαρεῖσα τις ἀπὸ Θεσσαλῶν καλούμενον Ἐχεκράτην, εἰς τὸ ἐξῆς διὰ ν' ἀποφύγουν τὰ σκάνδαλα, διωρίσθησαν χῆραι πεντηκονταετείς σώφρονος καὶ ἀνεπιλήπτου βίου. Καὶ τὸ μὲν πρῶτον ἦτο μία, ἡ Ηυθία καὶ ἅπαξ τοῦ ἔτους ἀνέβαινεν εἰς τὸν τρίποδα

κατὰ τὸν μῆνα Βύσιον. Ἄλλ' ἐπειδὴ ὁ τοιοῦτος μὴν δὲν ἦτον εἰς χρῆσιν εἰς κανένα ἔθνος τῶν Ἑλλήνων ἐνόμισαν τινὲς, ὅτι μὲ τὴν λέξιν Βύσιος ὁ Πλούταρχος θέλει νὰ φανερώσῃ Φύσιος, Μακεδονικῶς, ἐπειδὴ οἱ Μακεδόνες ἀντὶ τοῦ φ ἐχρῶντο τὸ β πολλάκις, ὡς Βίλιππος ἀντὶ τοῦ Φίλιππος, Βαλακρὸς ἀντὶ τοῦ Φαλακρὸς· ὅθεν οὗτος ὁ μὴν ἦτο τὴν ἀνοιξιν, ἐπειδὴ τότε ἡ φύσις βλασφαίνει τὰ ἄνθη, δένδρα κτλ. μάλιστα δὲ κατὰ τὴν ἡμέραν τῆς γεννήσεως τοῦ Ἀπόλλωνος ἦτις ἐπανηγυρίζετο εἰς τὴν ἕκτην ἢ ἑβδόμην τοῦ Μουουχιῶνος (Μαρτίου) μηνὸς ἦτοι πρὸ τῆς δεκάτης Ἀπριλίου· ἄλλοι δὲ πάλιν ἀντὶ τοῦ Βύσιος ἐκλαμβάνουσι Πύσιος, ἐπειδὴ οἱ Ἕλληνες πολλάκις τὸ π εἰς β τρέπουσι ὡς βατεῖν ἀντὶ πατεῖν καὶ ἐπιφέρουσι τὴν πύσιν ἀπὸ τοῦ Πύθω, τὸ σήπομαι ἐπειδὴ τότε ἐσάπη ὁ παρὰ τοῦ Ἀπόλλωνος φογευθεῖς δράκων. Μεταγενεστέως δὲ, ἐπειδὴ ἐγένοντο συχνότεροι καὶ περισσότεροι αἱ ἐρωτήσεις, διώρισαν ν' ἀναβαίνει ἡ Ηυθία ἅπαξ τοῦ μηνὸς ἢ τῆς ἐβδομάδος εἰς τὸν τρίποδα, ὅθεν μία μὴ δυναμένη νὰ ὑποφέρῃ διωρίσθησαν δύο καὶ τρεῖς Ἱερεῖαι.

Ἡ Ηυθία πρὸ τοῦ ν' ἀναβῆ εἰς τὸν τρίποδα ἔχασεν ὅλας τὰς περὶ τούτου προπαρασκευάς, αἵτινες ἦσαν νὰ πλήνεται εἰς τὴν Κασολίαν βρύσιν, εἴσαν ὑπὸ τὸν Παρνασσόν, νὰ ἐνδύηται παρθενικὰ λαμπρὰ ἱμάτια, καὶ νὰ σέφηται τὴν κεφαλὴν ἐκ τῆς

ΙΑΚΩΒΑΤΕΙΟΣ

ΔΗΜΟΣΙΑ ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ
ΜΟΥΣΕΙΟ ΛΗΞΟΥΡΙΟΥ

δάφνης τοῦ Ἀπόλλωνος, ἐπειδὴ ἡ δάφνη ἦτο τὸ μαντικώτερον τῶν φυτῶν, καὶ οὐ μόνον αὐτὴ ἐξεφανοῦτο, ἀλλὰ καὶ οἱ παριστάμενοί Ἱερεῖς καὶ Προφῆται, καὶ αὐτὸς ὁ Τρίπους ἦτο περιεσεμμένος ἐκ δάφνης. ὅθεν ὁ Ἀριστοφάνης λέγει (εἰς Πλουτ.)

« Τὶ δὴθ' ὁ Φοῖβος ἔλακεν ἐκ τῶν σεμμάτων. Καθημένη ἡ Πυθία εἰς τὸν Τρίποδα ἀφοῦ αἱ ἐκ τῆς ὀπῆς τοῦ σπηλαίου ἐξερχόμεναι ἀναθυμιάσεις εἰσῆρχοντο εἰς αὐτὴν ἔκαμνε σχήματα καὶ κινήσεις τὰ ὅποια ἐτρόμαζεν· ἐφοῦσκωνε τὸ σῆθος καὶ ἡ κοιλία τῆς, ἐξωγχοῦντο αἱ παρειαὶ τῆς, τὸ πρόσωπόν τῆς ἐγένετο ἐρυθρόχροον, αἱ τρίχες τῆς κεφαλῆς τῆς ὑψοῦντο ὄρθιαι, τὸ στόμα ἀφρίζεν, ἡ γλῶσσα ἐκρέματο ἔξω ὡς τοῦ κυνὸς καὶ ὅλα τὰ μέλη τῆς ἐτρεμον τοιοῦτοτρόπως ὥστε πολλάκις οἱ Ἱερεῖς οἵτινες τὴν ἐκράτουν εἰς τὸν τρίπεδον· ἔφευγον τρέμοντες· ὅμως τοῦτο δὲν ἐγένετο πάντοτε, ἀλλὰ κατὰ τὰς ἐξερχομένας ἀναθυμιάσεις, ἢ τὸν δαίμονα ὅστις τὴν ἐτάραττε, διότι εἰς τοῦτους τοὺς τρώμερους παροξυσμοὺς πολλάκις εἶδον ἓνα ὄφιν, ὅστις περιεπλέκετο εἰς τὸν τρίποδα, καὶ εἰς τοὺς πόδας τῆς Πυθίας, καθὼς λέγει ὁ Εὐσέβιος (ἐν τῷ βίῳ τοῦ μεγάλου Κωνσταντίνου) καὶ τέλος πάντων ἤρχιζε νὰ ὀρύηται μέσα εἰς τὸ σῆθος καὶ εἰς τὴν κοιλίαν, ὅθεν καὶ Ἐγγαστρίμυθος, καὶ Στερνόμαντις ἐκλήθη, προφέρουσα λόγους, καὶ λέξεις διακεκομμένους, τὰς ὁποίας ἔγραφον οἱ ποιηταί. Ἐκ τούτων καὶ

τῶν τοιούτων ἡ Πυθία δὲν εὐχερεστεῖτο τόσον ν' ἀνέβη εἰς τὸν τρίποδα, διὸ πολλάκις ἐσύρετο καὶ μεβίαν, ὡς ἔκαμεν ὁ Ἀλέξανδρος ὁ Μακεδὼν, ὅταν ἐζήτει χρησμόν ὑπὲρ τῆς κατὰ τῶν Περσῶν ἐκστρατείας.

Τὸ ἐν Δελφοῖς Μαντεῖον ἂν καὶ ἐφαίνετο ὅτι ἐδιδε σαφεσέρους, καὶ ἀληθεσέρους τοὺς χρησμούς ὥστε καὶ Παροιμία ἐξῆλθε «τὰ ἐκ τρίποδος» ἐπὶ τῶν ἀναντιρρήτων καὶ βεβαίων πραγμάτων, μολον τοῦτο ἦσαν καὶ αὐτοὶ ἀσαφεῖς καὶ σκοτεινοὶ τοσοῦτον, ὥστε καὶ Λοξίας ὠνομάσθη ὁ Θεός.

Ὁ χύδην καὶ ἀμαθὴς λαὸς ἐνόμιζεν, ὅτι ἐδίδοντο οἱ χρησμοὶ ἀμισθεὶ καὶ ἀφιλοπροσώπως· ἡ ἱστορία ὅμως μᾶς ἐφύλαξε πολλοὺς χρησμούς οἵτινες ἠγοράσθησαν, ὡς Μεγασθένης τοῦ Ἀθηναίου κατὰ τῶν Πεισιστρατίδων, πολλοὺς τοῦ Φιλίππου, καὶ ἄλλων πολλῶν· ὅθεν καὶ πολλοὶ τῶν μεγάλων ἀνδρῶν τῆς Ἑλλάδος περιέπαιζον τὰ ὑπὸ τῆς Πυθίας λεγόμενα, ὡς ὁ Περικλῆς, ὁ Ἐπαμεινώνδας, ὁ Δημοσθένης καὶ ἄλλοι ἀναρίθμητοι.

Τοῦτο τὸ μαντεῖον πρὸ ἑνὸς σχεδὸν αἰῶνος τῆς Χριστοῦ Γεννήσεως ἤρχισε νὰ ἐκπίπτῃ ἀπὸ τὴν ὑπόληψιν καὶ δόξαν τῶν ἀνθρώπων καὶ δὲν εἶδε τοὺς χρησμούς παρὰ εἰς τὸ πεζόν, καὶ καμμίαν φορὰν ἐμμέτρους. Διειτηρήθη ὅμως μέχρι τῶν χρόνων Θεοδοσίου τοῦ μεγάλου ὅτε αὐτός ὁ Αὐτοκράτωρ ἐξέδωκε δόγμα νὰ κλεισθῶσιν ὅλα τὰ μαντεῖα τῶν

Ἑλλήνων, καὶ νὰ παύσῃ ἡ περὶ αὐτὰ λατρεία.

Πλὴν τοῦ ἐν Δελφοῖς Μαντείου τοῦ Ἀπόλλωνος, ἦσαν καὶ ἄλλα πολλὰ ἐπ' ὀνόματι τούτου τοῦ Θεοῦ ὧν τὰ ἐξοχώτερα ἦσαν τὰ ἐξῆς.

Τὸ ἐν τῇ Δήλῳ Μαντεῖον ἦτο περίφημον διὰ τὴν γέννησιν τοῦ Ἀπόλλωνος, καὶ τῆς Ἀρτέμιδος ἐν αὐτῇ τῇ νήσῳ καὶ συχνὰ ὑπὸ τῶν Ἀττικῶν συγγραφέων ἀναφερόμενον διὰ τὴν κατ' ἔτος, θυσίαν, τὴν ὁποίαν οἱ Ἀθηναῖοι ἐπεμπον εἰς αὐτὸ, κατὰ τὴν διαταγὴν τοῦ Θεσέως, ἵστικις ἐπιστρέφων ἀπὸ τῆν Κρήτην ὑγιῆς, ἔταξε τῷ Ἀπόλλωνι κατ' ἔτος νὰ πέμπῃ θυσίαν εἰς τὴν Δήλον μὲ τὸ ἴδιον πλοῖον, μὲ τὸ ὁποῖον ἐφυγεν ἀπὸ τὴν Κρήτην. Τοῦτο τὸ πλοῖον ἐφυλάττετο ἕως τοὺς χρόνους Δημητρίου τοῦ Φαληρέως, περίπου τῶν χιλίων χρόνων μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Θεσέως, καὶ ἔδωκεν αἰτίαν λογοτριβῆς εἰς τοὺς Σοφιστὰς τῶν Ἀθηνῶν, νὰ φιλονεικοῦν, ἂν ἦτο αὐτὸ τὸ ἴδιον, ἢ διαφορετικόν, ἐπειδὴ ὡς ἐκ τῆς πολυκαιρίας ἐσήποντο τὰ παλαιὰ σανίδια καὶ ἐκάρφωνον ἄλλα ἐπάνω χωρὶς ν' ἀλλάξουν τὸ σχῆμά του. Τοῦτο τὸ πλοῖον ἐκαλεῖτο Θεωρίς καὶ Δηλιάς, καὶ οἱ συμπόμενοι εἰς Δήλον, θεωροὶ καὶ Δηλιασταὶ ὡς κοὶ ἡ ἑορτὴ Θεωρία. Μετὰ τὸ ἐν Δήλῳ ἦτο τὸ μογτεῖον ἐν Διδύμῃ τῆς Μιλήτου, εἰς τὴν ἐλλάσονα Ἀσίαν. Ἐπειτα τὸ ἐν Κλάρῳ τῆς Ἰωνίας, τὸ ἐν Ἀθηπόλει τῆς Φωκίδος, τὸ ἐν Δάφνῃ τῆς Ἀντιοχείας, καὶ ἄλλα πολλὰ ὀλίγου λόγου ἄξια.

ΙΛΚΩΒΑΤΕΙΟΣ
ΔΗΜΟΣΙΑ ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΜΟΥΣΕΙΟ ΛΗΘΟΥΡΙΟΥ
ΣΥΛΛΟΓΗ Π. ΠΑΤΡΙΚΙΟΥ
ΑΔ. 52.410.5526

ΙΛΚΩΒΑΤΕΙΟΣ
ΔΗΜΟΣΙΑ ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ
ΜΟΥΣΕΙΟ ΛΗΘΟΥΡΙΟΥ

ΙΑΚΩΒΑΤΕΙΟΣ
ΔΗΜΟΣΙΑ ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ
ΜΟΥΣΕΙΟ ΑΛΞΟΥΡΙΟΥ